

Η ΠΛΑΝΗ ΤΩΝ ΑΙΓΥΠΤΙΩΝ ΚΑΙ Ο ΗΡΟΔΟΤΟΣ

Οἱ λαοὶ εἶναι ὡς τὰ ἄτομα ἐγώσταται. Οἱ Ἑβραῖοι ἕκαυ-
χῶντο ὅτι ἦσαν ὁ ἐκλεκτὸς λαὸς τοῦ Θεοῦ. Οἱ Πέρσαι
ὅτι ἦσαν οἱ πορθηταὶ τῆς οἰκουμένης (Πέρσης, πέρθω),
τὸν δὲ βασιλέα αὐτῶν Μέγαν Βασιλέα προσηγόρευον. Οἱ ἄρχαῖοι
Ἕλληνες ἐνησμενίζοντο νὰ λέγωσι « πᾶς μὴ Ἕλλην βάρβαρος »,
οἱ δὲ νεώτεροι ζητοῦσι νὰ πείσωσι τὸν κόσμον ὅτι εἶνε ὁ εὐφύεστε-
ρος τῶν λαῶν εἰς πείσμα τοῦ Φαλμεράυερ καὶ τοῦ Ἀμπούτ. Οἱ δὲ
ἄρχαῖοι Αἰγύπτιοι ;

Οὗτοι ἐφρόνουν ὅτι πρώτη ἡ χώρα των ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ χάους καὶ
ὅτι εἶνε ὁ πρῶτος λαὸς ὁ ὁποῖος εἶδε τὸ φῶς τοῦ ἡλίου καὶ τοὺς κρο-
κοδείλους. Τοῦτο ὁμῶς ἐσκανδαλίσαι τὸν Ἡρόδοτον, ὅστις, λαμβάνων
ἀνὰ χεῖρας διάφορα κογχύλια ἀπολελιθωμένα, καὶ ὕστρακα, καὶ ὀδόν-
τας θαλασσιῶν τεράτων κλπ. διημφισθῆται τὴν ἀλήθειαν ταύτην εἰς τοὺς
αἰγυπτίους ἱερεῖς. "Οντως δὲ αἱ διάφοροι αὗται θαλάσσιαι ὑπάρξεις, ἡ
ἄλμη ἡ ἀνὰ τὰς πυραμίδας ἐπανθοῦσα, ἡ ἄμμος ἐνιαχοῦ, τὸ ἔδαφος προε-
ξέχον τῆς συνεχομένης γῆς καὶ ὃν μελανὸν καὶ κατεσχασμένον, καθὼ
σχηματισθὲν ἐξ ἰλύος τὴν ὁποίαν συμπαρασύρει ὁ Νεῖλος ἐκ τῶν ἄνω,
τὰ ἐρείπια ἀρχαίων μνημείων κεχωσμένων ἐν τῷ ἐδάφει, πάντα ταῦτα
ἀριδῆλως καταδεικνύουσιν, ὅτι θάλασσα ἦν ἡ Αἴγυπτος εἰς ἐποχὴν προ-
γενεστέραν, οὐδὲ ἦτο δυνατόν οἱ Αἰγύπτιοι νὰ ὑπάρχωσι πρὸ τῆς
Αἰγύπτου, ἐκτὸς ἐὰν ὑποθέσωμεν ὅτι ἔζων ὑπὸ τὴν θάλασσαν ὡς οἱ
ἐγχέλεις.

Οἱ σοφοὶ τῶν Αἰγυπτίων, ἀντὶ νὰ στρέψωσι τὴν κεφαλὴν πρὸς τοὺς
ἀστέρας ἵνα τὰ μέλλοντα προλέγωσιν, ἐὰν ἔρριπτον βλέμμα ἐν πρὸ τῶν
ποδῶν των καὶ ὀλίγον πέραν τῆς ρίνος των, θὰ ἠδύναντο εὐκοπώτερον
καὶ ἀσφαλέστερον δι' ἐνὸς κοχλίου νὰ μαντεύσωσι τῆς χώρας των τὸ
παρελθόν, οὐδὲ θὰ περιήρχετο εἰς τὴν ἀνάγκην ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Ψαμ-

μήτις· νὰ παραδώσῃ τὰ δύο ἐκεῖνα νεογνὰ εἰς ποιμένα, διατάττων ὅπως οὐδεὶς προφέρῃ λέξιν ἐνώπιον αὐτῶν, συνάμα νὰ ἐπιτρέπηται ἡ εἴσοδος ἐν τῇ καλύβῃ αὐτῶν μόνον εἰς τὴν διατρέφουσαν ταῦτα αἶγα, ὁλόκληρος δὲ ἡ προσοχὴ τοῦ ποιμένος νὰ συγκεντρῶται εἰς τὰ χεῖλη αὐτῶν, ὅπως ἀρπάσῃ τὴν λέξιν ἐκείνην, ἣν πρώτην ἤθελον ψελλίσαι. Τὰ νήπια ἐψέλλισαν τὴν λέξιν *θεός*, ὁ δὲ Ψαμμήτις· ἐρευνήσας ἔμαθεν ὅτι οὕτω καλοῦσιν οἱ Φρύγες τὸν ἄρτον, κατ' ἀκολουθίαν οὗτοι δέον νὰ ὦσιν ὁ ἀρχαιότερος λαός. Οὕτως ἐφρόνει ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης· πᾶς τις ὁμως ἔννοεῖ, ὅτι τὰ πρωτεῖα ἔδει νὰ δοθῶσιν εἰς τὴν τροφὸν αἶγα, ἣτις τὰ βρέφη καθ' ἐκάστην πλησιάζουσα *θεερεχός* ἀπηθύρουν αὐτοῖς ὡς χαιρετισμόν.

Ἄλλ' οἱ Αἰγύπτιοι, παριδόντες τὸν ἐπιγενῆ σχηματισμὸν τῆς πατρίδος αὐτῶν, ἐξ ἐτέρου θεοποιοῦσι τὸν Νεῖλον εὐεργέτην αὐτῶν ἀποκαλοῦντες, καὶ ἴσως λεληθότως παραδεχόμενοι τὴν φράσιν τοῦ Ἡρόδοτου, ὅτι « ἡ Αἴγυπτος εἶναι δῶρον τοῦ Νεῖλου », καὶ ὅτι ἐὰν οὗτος πρὸ τῆς ὁρμῆς του δὲν διερρήγνυε τὸ ἐκ γρανίτου ὄρος τοῦ Ἀσουάν, ἵνα κατελθὼν ἐπὶ τὴν θάλασσαν καταχώσῃ αὐτὴν διὰ τῶν συμφορημάτων αὐτοῦ, βεθαίως ἡ εὐρεῖα αὕτη καὶ παχεῖα χώρα δὲν ἤθελεν εἶσθαι ἄλλο ἢ κόλπος τις τῆς Μεσογείου, τὸν ὁποῖον ἀναμφισβόλως δὲν ἤθελε σήμερον καταστήσει μῆλον τῆς ἔριδος ἡ ἄπληστος κεφαλὴ τῆς Διπλωματίας.

Οὕτως ἡ ἄλλως ἦτο ἀναφαίρετον δικαίωμα τοῖς Αἰγυπτίοις, καὶ καθῆκον ἐπεβάλλετο αὐτοῖς νὰ θεοποιῶσι τὸν Νεῖλον, μᾶλλον τοῦτον ἢ τὸν τράγον ἐκεῖνον εἰς οὗ τὸν θάνατον ἐβυθίζοντο εἰς ἄλγιστον πένθος, τὸν Νεῖλον, λέγω, ὡς διατηροῦντα ἀείποτε τὴν χώραν των ἀχμαῖαν διὰ τῶν περιοδικῶν αὐτοῦ πλημμυρῶν καὶ μεταβάλλοντα αὐτὴν εἰς κοιλάδα εὐφορίας καὶ πλούτου. Ἐκ τούτου ὁμως δὲν ἐπεται ὅτι ἐπετρέπετο αὐτοῖς νὰ ἐναθρύνωνται διὰ τοῦτο καὶ νὰ κηρύττωσι μακαρίως ὅτι οὐδεὶς λαὸς ευδαιμονέστερος αὐτῶν. Πρὶν ἢ ὁ Ἡρόδοτος ἐπισκεφθῇ τὴν Αἴγυπτον ἴσως ἡ αὐταρέσκεια αὕτη τῶν Αἰγυπτίων ἦτο δεδικαιολογημένη, καθόσον ἡγνόουν τότε ἐκεῖνο τὸ ὅπερ ὁ Ἕλλην περιηγητὴς εἶπε περὶ τοῦ Νεῖλου, ὅτι δηλαδὴ ἡ εὐτυχία αὐτῶν αὕτη δὲν θέλει διαρκέσει ἐπ' ἄπειρον, καθότι ἐκ τῆς ἰλῦος, ἣν περ ἐκάστοτε συμπαρασύρει ὁ Νεῖλος καὶ ἐναποθέτει ἀνὰ τὰς ὄχθας του, τὸ ἔδαφος θέλει ὑψωθῇ εἰς σημεῖόν τι μέχρι τοῦ ὁποῖου ἀδύνατον ἔσται νὰ φθάσῃ ἡ ἐπιφάνεια

τοῦ ποταμοῦ, καὶ ἐπομένως θάπτον ἢ βράδιον θέλει παύσει τοῦ νὰ κατακλύζη τὴν Α γυπτον.

Βεβαίως καὶ ὁ Ἡρόδοτος ἡπατήθη δεινῶς εἰς τοὺς ὑπολογισμοὺς αὐτοῦ, ὡς κατωτέρω θέλομεν δεῖξει· οὐχ ἦπτον ἐν ἐκείνῃ τῇ ἐποχῇ, καθ' ἣν οἱ Αἰγύπτιοι σοφοὶ ἦσαν ἀνίκανοι ν' ἀνασκευάσωσι τὰς γνώμας τοῦ Ἡροδότου, ἡ ἰδέα περὶ μελλούσης δῆθεν ἀνεπαρκείας τοῦ Νεῖλου ὑπῆρχεν εὐστοχος ἀντεκδίκησις ἐκ μέρους τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Αἰγυπτίων εἰπόντων ἄλλοτε, ὅτι ἐὰν οἱ Ἕλληνες ψευθεῖσιν ποτε μέγαλα ἐλπίδες δεινῶς θὰ πεινάσωσιν, ἐννοοῦντες ὅτι, ἐάν, ὀργισθεῖς ὁ θεὸς τῶν Ἑλλήνων, δὲν βρέξῃ, θ' ἀποθάνωσι τῆς πείνης μὴ ἔχοντες ἄλλην ὕδατος πηγὴν ἢ ἐκείνην τὴν ἐξ οὐρανοῦ. Καὶ ὁ μὲν θεὸς τῶν Ἑλλήνωνς μυριάκις μέχρι τοῦδε ὀργισθεῖς ἤρκεσθαι ἀπλῶς εἰς τὸ νὰ στέλλῃ τοὺς κατὰ καιρὸν δημάρχους τῶν Ἀθηνῶν διὰ νὰ μὴ . . . καταβρέχωσι τοὺς δρόμους, ὁ δὲ θεὸς τῶν Αἰγυπτίων, ὁ Νεῖλος τοῦτέστιν, ἐναποθέτων τὴν ἰλὺν αὐτοῦ ἀνὰ τὰς ὄχθας τοῦ ἐπρόντισσε νὰ ἐπιφυλάξῃ μέρος ταύτης δι' ἐκυτόν, ἦτο· διὰ τὸν πυθμένα του, πρὸς ὃν αὕτη καθιζάνουσα ὕψοι ἀναλόγως τὸν ποταμόν, τοῦ ὁποίου ἡ κοίτη εὐρίσκεται τοιοῦτοτρόπως πάντοτε ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους καὶ τῶν γαιῶν 1). Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν ζητήσαντες ἀμοιβαίως οἱ τε Αἰγύπτιοι καὶ ὁ Ἡρόδοτος νὰ διαψεύσωσιν ἀλλήλους, ἐψεύσθησαν ἀμφότεροι εἰς τοὺς ὑπολογισμοὺς αὐτῶν τοὺς ὁποίους ἔκαμον χωρὶς τὸν ξεροδόχον.

— Τὸ δὲ συμπέρασμα ὅλης αὐτῆς τῆς ὑποθέσεως ;

— Τοῦτο ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν σχέσεων καὶ τῆς δικαιοδοσίας ἐκάστου.
 Ὁ γεωλόγος λ. χ. δύναται νὰ μᾶς εἴπῃ, ὅτι καὶ ὁ μεγαλοπρεπὴς τῆς Σουτδερσέη κόλπος οὐδὲν ἄλλο ἦτο ἢ τελευταῖόν τι τῆς θαλάσσης λείψανον, ἥτις κατὰ τοὺς παναρχαιότατους χρόνους ἐκάλυπτε τὴν νῆσον Βατάθαν. Ὁ ἱστορικός, ὅτι ὁ Μέγας Ναπολέον εἶχε τείνει τὴν στιβαρὰν αὐτοῦ χεῖρα ἐπὶ τῆς Ὀλλανδίας, διατεινόμενος ὅτι τὸ βασίλειον ἐκεῖνο ἄλλοτε δὲν ἦτο ἢ ἰλὺς ἀχθεῖσα ἐκ τῶν γαλλικῶν ποταμῶν Μοζέλα, Ρήνου καὶ Σχάλδου. Μεταξὺ τῶν ἄλλων ὁ θεολόγος θὰ μᾶς ἐπιβάλλῃ νὰ πιστεύωμεν μὲν, ἀλλὰ νὰ μὴ ἐρευνῶμεν, ὁ δὲ φιλόσοφος δὲν θὰ λησμονήσῃ νὰ μᾶς εἴπῃ ὅτι ὁ ἐγωῖσμὸς εἶναι ἔμφυτος εἰς τὸ

1) Σημ. Δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν καὶ τὰ ὑδραυλικά ἔργα τῆς νεωτέρας τέχνης δι' ὧν ἐπιτυγχάνεται ἡ ἀρδευσις τῶν γαιῶν τῆς Αἰγύπτου καὶ ἐν αἷς ἀκόμη περιστάσειν ὁ Νεῖλος δεικνύει ὑψοῖσιν ἀνεπαρκῆ.

ἔθνη ὡς ἡ λέπρα εἰς τοὺς Ἑβραίους. Ἐγὼ ὁμως οὐδόλως ἤθελον δι-
στάσει ν' ἀποτρέψω τὰς ὥραίαις μου ἀναγνωστρίας καὶ ὁλόκληρον
τὸ ἥμισυ ἄσχημον αὐτῶν τοῦ νὰ μιμηθῶσι τὰ ἔθνη εἰς τὸν ἄχαριν καὶ
μωρὸν αὐτῶν ἐγωῖσμόν, διότι οὗτος ἀνήκει εἰς τοὺς παλίμπαιδας,
θὰ ἦτο δὲ πολὺ νόστιμον νὰ συνίσταται ὁ ἐλληνικὸς λαὸς ἐκ πα-
λ ι μ π α ί δ ω ν !

* Ἐν Καίρῳ, τῇ 2 Αὐγούστου 1884.

Α. Γραμματικὸς

ΕΙΣ ΟΨΙΠΛΟΥΤΟΝ

[Ἐξ ἀνεκδότου σειρᾶς κοινωνικῶν Σατυρῶν]

Ἐπλούτησες καὶ σύ; Παρὰ 'ς τὸν τόπο !
Σοῦ εὖχομαι κι' ἐγὼ πολλὰ τὰ ἔτη.
Ἐπὶ τίλος σοῦ πρέπει γιὰ τὸν κόπο . . .
κάμε γὰρ σὲ βαφτίσουν Εὐεργέτη.

Εἶν' εὖκολο γιὰ σὲ γὰρ καλοπιάσης
καμμιᾶς ἐφημερίδος τὸν συντάκτη·
πλήρωσέ τον καλὰ γὰρ τὸν χορτάσης,
γιὰ γὰρ ῥίξῃ 'ς τὸν κόσμον λίγη στάκτη.

Τὰ παράσημα — ξέρεις — δὲν θὰ λείψουν,
καὶ στιχουργοὶ μὲ ζέστη θὰ σ' ὑμνήσουν·
δῶσε χορούς, συμπόσια, γιὰ γὰρ σκύψουν
ὅλ' οἱ μεγάλοι γὰρ σε προσκυνήσουν.

Καὶ χοράσια θὰ θρῆς γὰρ σ' ἀγαποῦνε
ἀλλὰ — μὲ συγχωρεῖς — πλύρε τὰ χέρια
καὶ πάστρενε τὰ ρύχια, μὴν εἰποῦνε
τοῦ μιὰ φορὰ 'πον.λοῦσες χοιρομέρια.

* *